

SLOVENSKI PRIMOREC

UREDNIŠTVO in UPRAVA v Gorici v ulici
Orzoni št. 38 — Cena oglasom po dogovoru.
Odpri vsak delavnik od 10. - 12. ure

KATOLIŠKI TEDNIK

IZIDE VSAK ČETRTEK
Poštni čekovni račun št. 11/5092

Leto III. Štev. 2

GORICA DNE 9. JANUARJA 1947.

Cena L. 5.—

Rešimo slovensko družino!

Ko je Benedikt XV. ob koncu prve vojne za vesoljno Cerkev ukazal praznik sv. Družine, je nameraval dati kristjanom v zgledu družine iz Nazareta veliko zdravilo. Krščanska družina je namreč začela bolehati, Slovenci smo dotlej in še precej zaravih krščanskih družin. Izza druge vojne pa se je splšno zlo razširilo tudi na naše družine.

Dvojen črv zlasti gloda na korenini naših družin: moralno zlo in gospodarski neredi.

Moralno zlo

Družinsko življenje je osnovano na krščanskem zakonu in na čednosti, kakor so: edinstvo, zvestoba, ljubezen in čistost. Kdor pozna slovenske, ve, da te čednosti vedno bolj izgubljajo med nami. Moralno zlo je, ki grozi minirati naše družine. Če jih torej hočemo rešiti, se moramo Slovenci najprej moralno obnoviti.

Pri naši moralni obnovi bi seveda morala Cerkev imeti prvo besedo. Cerkev je namreč postavljena, da neč, kaj je in kaj ni moralno. Kaj pa, če država ne priznava cerkvene morale tudi ne v pogledu zakonov, ko dovoljuje razporeko in ne upošteva pravice, ki jih imajo starši pri vzgoji svojih otrok?

Ko je bil l. 1924 raztegnjen italijanski civilni zakon na Julijsko Krajinu, je postal obvezen tudi za naše žene. Znano pa je, da so mnogi naši ženinji šli na občino rešiti svoj zakon v narodni delovni obliki. S tem so hoteli pokazati, da je civilna poroka neka cerkvena nobena pravica in nobena dolžnost in da hočejo skleniti pravni zakon le v cerkvi.

Naj bi naši mladi ženinji tudi lažne ravnali prav tako. Izpolnijo naj predpise, ki jih gleda zakon laje država, toda obenem naj vedo, da samo Cerkev čuva večne postavbe božje, ki se tičejo zakona. Božje so postavbe zakonske edinstvi, zvestobe, ljubezni in čistosti. Preko teh postavb ne more nihče, ki se hoče veljati za moralnega človeka.

Obnovimo torej med nami moralno v časti naj bo med nami krščanski zakon, na katerem se gradi družina, in slovenska družina ne bo propadla.

Gospodarski neredi

Brez dvoma so poleg moralnega zla velik sovražnik družine tudi gospodarski neredi. Toda ob gospodarskih neredih se reformatorji mornere človeške družbe ločijo. Komunistično družino uničuje kot sebi sovražno ustanovo, krščanstvo pa želi družino utrditi kot prvo celico človeške družbe.

Komunisti pravilno hočejo, naj bi iz sveta izginili ljudje, ki izkoriščajo. V ta namen — tako uče — morajo vsi brez izjeme, moški in ženske delati. V ta namen se po naših krajih tudi organizirajo udarniška dela.

Dokler se udarniško dela, da se ljudem pomaga, da se ljudi učijo delati; da se vrne delu izgubljen čas, je to v skladu s krščansko vero in noben krščanski človek ne more biti proti udarniškim delom. Treba je samo, da udarniki ne skrušijo Gospodovih dni in da način dela ni škodljiv dušnemu in telesnemu zdravju posameznih delavcev in delav.

Vendar nam se zdi, da imajo komunisti z udarniškim delom svoje posebne namene. Z udarniki hočejo ustvariti tip novega človeka, človeka-delavca, ki samo dela, a na vse drugo pozabi, pozabi na Boga, po-

zabi nase, pozabi na družino in živi samo za kolektiv.

Novi človek-delavec naj torej pozabi tudi na družinsko ognjišče. V novi družbi imajo delavci itak pogrujeno skupno mizo. Čemu še družinsko ognjišče, če pa je za delavca že poskrbljeno in se njegovim otroci vzgajajo v dječdomu? Družinsko ognjišče goji tudi duha individualizma, ki je nasproten duhu kolektivizma. Tako mislijo komunisti in je le dosledno, če s takim mišljenjem rušijo družino na vse načine in tudi v njenih temeljih.

Kristjani se v tem pogledu bistveno ločimo od komunistov. Mi vidimo gospodarski nered, ki je v družbi, in vemo, da gospodarski nered spremlja nered v družinskem življenju.

Zanemarjena deca, nemožnost daljnega šolanja delavskih otrok, tesna in nezdrava stanovanja, neposkrbljenost za bolezen, onemoglost in starost in podobno so žalostni pojavi teh neredov. Toda mi se vprašamo: ali je nered v družini vzrok ali posledica gospodarskih neredov? Odgovor more biti le eden: družina je žrtev gospodarskih neredov in neredi v družini so le

posledica neredov v gospodarstvu. Zato logično sklepamo, da je treba vse gospodarstvo tako urediti, da bo družini služilo in ne družino uničevalo.

Papež Pij XII. je ta nauk krščanskega družboslovja jedrnatopovel, ko je dejal: »Vsaka družina naj svoj življenjski prostor, da se bo mogla naravno razvijati in napredovati.« Pod pojmom »življenjski prostor« družine moramo razumeti vse, kar je za ugoden razvoj družine potrebno, tudi lasten dom s koščkom zemljišča, ako je mogoče.

Sklep

Rešimo torej propada našo slovensko družino — vir našega življenja in naše moči.

Bodimo moralni ljudje. Vedimo, da družina z moralo stoji in brez nje pada.

Pazimo bujno na gospodarske in družabne reforme, ki se med nami uvajajo! Če služijo družini, jih z veseljem sprejmimo, če družino uničujejo, bodimo zanje brezbržni.

Gorje nam, če bomo uničili družino — z njo bomo uničili svoj narod. Ne bo potreben tuj meč, da nas pokonča, pokončali se bomo sami.

Zgled sv. Družine in Nazareta pa naj bo luč in moč in zdravje naših družin!

IZ ŽIVLJENJA CERKVE

ZAGOVOR NADŠKOFA Dr. A. STEPINCA v znanem procesu v Zagrebu

Na zatožni klopi je predstavnik Cerkve v Jugoslaviji

Na vse obtožbe, ki so tu izrečene proti meni, odgovarjam, da je moja vest mirna, četudi se občinstvo smeje, in da se ne mislim braniti. Stokrat je tu ponovljen izraz: obtoženi Stepinac. Ničče ni tako naiven, da ne bi videl, da sedi za tem obtoženim Stepincom tukaj na zatožni klopi zagrebški nadškof in predstavnik Cerkve v Jugoslaviji. Sami ste tako močno pritiskali na tu obtoženo duhovščino, naj izpove, da je samo Stepinac kriv, da so zavzemali tako stališče takó duhovniki kot narod. Sedem mesecev se vodi ostra borba proti meni tako v tisku kakor v javnosti in drugače. Dvanajst mesecev sem moral prenašati internacijo v nadškofijskem dvorcu.

»Prekrščevanje« Srbov

V zlo se mi šteje »prekrščevanje« Srbov. To je spleh nepravilen izraz, kajti ko je kdo krščen, ga ni treba »prekrščevati«. To se šteje med verske prestopke. O tem nočem obširneje govoriti. Rečem samo, da je moja vest mirna in da bo zgodovina ob svojem času izrekla svojo sodbo. Res je, da sem moral premeščati župnike, ker jim je od strani pravoslavnih pretila nevarnost, da jih ubijejo, ker jih nisó dovolj hitro sprejemali v katoliško Cerkev. Res je, da se je morala v pretekli vojni Cerkev kakor kača zvijati skozi težkoče, vendar smo šli na rsko srbskemu narodu, da bi mu pomagali.

Samostan v Orehovici

Očitato mi, da sem prevzel prazni pravoslavni samostan v Orehovici, ki je bil nekdanj naš pavlinski, da sem preselil vanj trapiste, katero so Nemci pregnali iz Rajhenburga. Mislim, da je bila moja sveta dolžnost, da sem zanje poskrbel.

Vojni vikariat

Kot težak zločin mi štejejo Vojni vikariat. Predsednik sodišča me je

vprašal: »Ali niste tega smatrali za izdajo nad Jugoslavijo, ko ste zaradi teh poslov stopili v zvezo z NDH?« Jaz sem bil vojni vikar tudi za časa Jugoslavije. Ni se mi posrečilo priti do končne in solidne rešitve. To vprašanje je bilo urejeno s konkordatom, ki je propadel na belgrajskih ulicah po ratifikaciji pogodbe. Ko je bila vojna med Jugoslavijo in Nemčijo končana, sem moral nuditi duhovno pomoč ostankom katoličanov bivše jugoslovanske vojske tudi v novoustanovljeni NDH. Če je todaj propadla država, je pa vendar ostala vojska in morali smo ta položaj upoštevati.

Nisem položil prisege, kakor...

Nisem bil persona grata ne pri Nemcih ne pri ustaših. Nisem položil njihove prisege, kot so to napravili nekateri Vaši uradniki, ki sede tukaj (pripomba pošiljalca: misli konkretno na člana sodišča dr. J. Iva Poldrugaca). Vendar bi bilo nevedno, če ne bi čutili, kako ljube srce hrvatskega naroda, ki je bil suženj v prejšnji Jugoslaviji. To je praktična osnova in misel mojih pridig in poslanic. Vse, kar smo govorili o pravicah hrvatskega naroda do svobode in neodvisnosti, je v skladu z moralnimi načeli in njih ne more tega hrvatskemu narodu braniti. Ali je to mogoče v nasprotju z načeli Zaveznikov? Sveta stolica je tolikokrat nagajala, da imajo tudi mali narodi pravico do svobode. Mar res ne bi smel katoliški nadškof in metropolit o tem omeniti niti besedice? Ako moramo pasti, bomo padli, ker smo vršili svojo dolžnost. (»Za ustaše« je dodal državnim tožilec.)

Katera oblast je bila zame merodajna?

Obtožujete me kot sovražnika države in narodnih oblasti. Prosim Vas, povejte mi, katera oblast je bila zame l. 1941: ali Simović v Beogradu, ali »izdajalska vlada« — kot jo imenujete vi — v Londonu, ali

cna v Palestini ali v gozdu? Vi ste zme oblast od 8. maja 1945. Ali sem mogoče mogel poslušati istočasno vas v gozdu in one tu v Zagrebu? Ali pa je mogoče služiti dvema gospodarjema? To ni mogoče, niti po moralnem niti po mednarodnem niti po naravnem pravu. Tukajšnje oblasti nismo mogli prezirati, četudi je bila ustaška. Vi imate pravico, da mi očitate in da me kličete na odgovor od 8. maja 1945... (predsednik sodišča doda: »Po tem ne bi mogli soditi niti Paveliča niti Lisakca«).

Teroristična dejanja?

Za nekakšna moja teroristična dejanja imate nobenih dokazov. Ako so Lisak, Lela Sofijaneec in drugi prišli k meni pod drugim imenom in če sem prejel pisma, katerih niti prečitati nisem znal; ako je to kričica, da so ljudje prihajali k meni, čem mirao sprejel obsodbo. Ako sem dal Mariću propustnico, si ničesar ne očitam. Moja vest je mirna, ker nisem imel namena, napraviti kaj proti redu, in bi mirne duše lahko odšel na drugi svet s to kričico. Če mi verjamete ali ne, meni je vseeno. Obtoženi zagrebški nadškof zna za svoje prepričanje ne samo trpeti, ampak prav tako umreti.

Nimamo niti enega dokaza

Sam predsednik Bakarić je pripovedoval duhovniku Milanoviću: »Prepričani smo, da stoji za temi akcijami nadškof, toda niti enega dokaza nimamo za to.« Za mene je s tem dosti povedano.

Dejstva govore, da v F. L. R. J. ni svobode vesti

Sedaj pogledimo, v čem je ves spor, kje so težkoče in zakaj ni prišlo do ureditve odnosov. Državnim tožilec je tolikrat trdil, da nikjer ni toliko svobode vesti, kakor tu v tej državi. Dovoljujem si navesti nekoliko dejstev, iz katerih boste spoznali nasprotno. Ponovno trdim to pred vsemi!

Niti v eni civilizirani državi

260-270 duhovnikov je pobila NOP. Niti v eni civilizirani državi na svetu ne bi bilo tako kaznovanih za take prestopke. Vzemimo n. pr. župnika Burgerja iz Slatine. Ako je bil član Kulturbunda, pa bi ga obsodili, recimo, na 8 let, v redu. Vi pa ste ga zaradi tega, ker je kot škof prenesel bogoslužne stvari iz sosedne matične cerkve, kar je bila njegova dolžnost, obsodili na smrt in ubili. Ponovno trdim: niti v eni civilizirani državi ne bi tako sodili. Duhovnik Pavoljak je bil ubit brez sodbe kot pes na ulici. Isto je z obtoženimi častitimi sestrami. Niti v eni civilizirani državi jih ne bi obsodili na smrt, ampak največ na zapor. Napravili ste usodepolne napake, ker ste ubijali duhovnike. Narod vam tega ne bo nikoli pozabil. (Nadaljevanje in konec prihodnjic)

Vesti iz Vatikana

Navada je, da gredo o novem letu diplomatski zastopniki v Vatikanu k sv. očetu v avdienco, da mu izročijo voščila. Tako je sv. oče sprejel pretekli teden dolgo vrsto raznih diplomatskih zastopnikov, ki so mu izročili voščila za novo leto. Med njimi je bil tudi Branimir Gabričević, začasní diplomatski zastopnik jugoslovanske vlade pri Vatikanu. Tudi Jugoslavija je torej izrazila sv. očetu voščila za novo leto po svojem zastopniku. Pri tem pa se nam čudno zdi, da je beograjska Borba ravno za novo leto tako grdo napadla sv. očeta in Vatikan.

Pastirček je izšel

JUGOSLOVANSKI KOMUNISTI in papeževa božična poslanica

Kot poroča Glas zaveznikov, je beograjska Borba, glasilo jugoslovanske komunistične partije, objavila dolg članek pod naslovom »Vatikan je zagrenjen«. Zdi se, da je članek bil spisan kot odgovor na papeževo božično poslanico. Članek pravi med drugim: »Papež je v svoji božični poslanici govoril o povojnih razmerah v Evropi in dejal tudi, da so »sadovi zmage vzrok nepremagljivih trpkosti.« (Citira Borba iz govora sv. očeta).

Ta papeževa izjava, navaja dalje Glas zaveznikov, je točna in, kolikor se tiče Vatikana, ki je zagrenjen zaradi popolnega poraza Hitlerjeve Nemčije in Mussolinijeve Italije. Vatikan je namreč tesno povezal svoje načrte z zaželeno zmago fašističnega vojnega stroja.

Torej iz papeževega govora ve »Borba« le za teh par besed o trpkih sodovih zmage in nanje naveže dolge litanije očitkov o hujskanju Vatikana na novo vojno in o njegovi nespravljivosti z novo Jugoslavijo. V svoji velikí radovednosti smo hoteli kontrolirati resničnost uvedenih besed. Iz avtentičnega besedila, kakor ga je objavil Osserv. Romano, smo ugotovili, da so besede napak navedene. Papež je takole izjavil: »Ena stvar je izven vsakega dvoma: Sadovi zmage in nje odmevi niso bili do sedaj samo neizrečeno trpki za premagance, temveč so postali tudi vir številnih zaskrbljenosti in nevarnih razdorov med zmagovalci.«

Če je Borba prebrala papežev govor, bi lahko ugotovila, da Vatikan ni prav nič zagrenjen zaradi poraza nacifašizma, temveč je zaskrbljen zaradi negotovosti miru na svetu. Če je kdo zagrenjen, so to gotovo uredniki Borbe, ki morajo na tako nesramen način potvarjati jasne besede sv. očeta, da morejo po določenem načrtu napadati Cerkev in Vatikan.

Goriški nadškof pri sv. očetu

Naš prevz. g. nadškof je šel v Rim na uradni obisk, ki je predpisan vsem katoliškim škofom vsakih pet let, da poročajo sv. očetu o življenju sv. Cerkve v svoji škofiji. Take obiske imenujemo z lafinjsko besedo »visitatio ad limina Apostolorum« ali na kratko »ad limina« (obisk pri pragu apostolov). Ob tej priliki je sv. oče sprejel dne 30. dec. našega prevz. g. nadškofa v posebni avdienci.

Polnočnica na južnem tečaju

Amerikanski admiral Byrd se je odpravil z veliko ekspedicijo na južni tečaj, da preišče tamkajšnje pokrajine in njihovo morebitno bogastvo. S sabo ima ladje, letala in tisoč drugih stvari, potrebnih za raziskovanje tečajnih pokrajin. Za božič so prišli že blizu južnega kontinenta. Opolnoči so vsi udeleženci ekspedicije prisostvovali sv. maši, ki jo je kaplan daroval na neki ladji.

Božič v Betlehemu

Praznovanje božiča v Betlehemu je gotovo svojevrstno doživetje. Vsako leto priromajo za božič mnogi rojčarji v Betlehem, da tam praznujejo polnočnico. Tudi letos jih je prišlo več kot 30 tisoč. Nad nekdanjim hlevčkom, kjer se je rodil naš Zveličar, stoji sedaj velika cerkev, ki jo oskrbujejo varuhi Svine dežele frančiškani. Polnočnico je imel letos latinski patriark. Ob 10. zvečer se je začela molitev jutranjice, nato je bila maša. Ko je mašnik zapel besede: »Gloria in excel-

